

Understanding the Number and Order of Blasts
Dr. Shana Strauch Schick

משנה מסכת ראש השנה פרק ד משנה ט (תלמוד בבלי לג):

סדר תקיעות שלש של שלש שלש שיעור תקיעה כשלש תרועות שיעור תרועה כשלש יבבות תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת מי שברך ואחר כך נתמנה לו שופר תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים כשם ששליח צבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב רבן גמליאל אומר שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן:

רש"י מסכת ראש השנה דף לג עמוד ב

משנה. סדר תקיעות שלש כו' - אחת למלכיות ואחת לזכרונות ואחת לשופרות. שלש של שלש שלש - תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת. שלש יבבות - שלש קולות בעלמא, כל שהוא. תקע בראשונה - פשוטה שלפני התרועה תקע כדרכה. ומשך בשניה - תקיעה של אחר התרועה משך כשתים, לצאת בה ידי שתיים, שהיה צריך לעשות זו פשוטה שלאחריה דמלכיות, ופשוטה שלפניה דזכרונות. אין בידו אלא אחת - דפסוקי תקיעה אחת לשתים לא מפסקין. מי שברך - התפלל תפילת מוספין, ובירך תשעה ברכות. תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים - תוקע ומריע ותוקע בשביל מלכיות, וכן בשביל זכרונות, וכן בשביל שופרות.

משנה מסכת ראש השנה פרק ד משנה ה

סדר ברכות אומר: אבות, וגבורות וקדושת השם וכולל **מלכיות** עמהן ואינו תוקע קדושת היום **ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע** ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים דברי רבי יוחנן בן נורי אמר ליה רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר? אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל **מלכיות** עם קדושת היום **ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע** ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים:

משנה מסכת ראש השנה פרק ד משנה ז

העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה השני מתקיע ובשעת ההלל ראשון מקרא את ההלל:

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לג עמוד ב

גמרא. והתניא: שיעור תקיעה כתרועה! - אמר אביי: תנא דידן קא חשיב תקיעה דכולהו בבי, ותרועות דכולהו בבי. תנא ברא - קא חשיב חד בבא, ותו לא. שיעור תרועה כשלש יבבות. והתניא: שיעור תרועה כשלשה שברים! - אמר אביי: בהא ודאי פליגי, דכתיב יום תרועה יהיה לכם, ומתרגמינן: יום יבבא יהא לכון. וכתיב באימיה דסיסרא בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא. מר סבר: גנוחי גנח, ומר סבר: ילולי יליל.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לד עמוד א

אתקין רבי אבהו בקסרי: תקיעה, שלשה שברים, תרועה, תקיעה. - מה נפשך? אי ילולי יליל - לעביד תקיעה תרועה ותקיעה, ואי גנוחי גנח - לעביד תקיעה שלשה שברים ותקיעה! - מספקא ליה אי גנוחי גנח אי ילולי יליל. - מתקיף לה רב עזירא: ודלמא ילולי הוה, וקא מפסיק שלשה שברים בין תרועה לתקיעה! -

דהדר עבד תקיעה תרועה ותקיעה. - מתקיף לה רבינא: ודלמא גנוחי הוה, וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקיעה! - דהדר עבד תקיעה שברים תקיעה. - אלא רבי אבהו מאי אתקין? אי גנוחי גנח - הא עבדיה, אי ילולי יליל - הא עבדיה! - מספקא ליה דלמא גנח ויליל. - אי הכי, ליעבד נמי איפכא: תקיעה, תרועה, שלשה שברים ותקיעה, דלמא יליל וגנח! - סתמא דמילתא, כי מתרע באיניש מילתא - ברישא גנח והדר יליל.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד א-ב

תניא, אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא: מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח - מפני שהפסח זמן תבואה הוא; אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני עומר בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת - מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא; אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג - אמר הקדוש ברוך הוא: נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות - כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות - כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה - בשופר. אמר רבי אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? - אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. (ואמר) +מסורת הש"ס: [אמר] רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה? - למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו! - אלא: למה מריעין? - מריעין? - רחמנא אמר זכרון תרועה! **אלא: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן.** ואמר רבי יצחק: כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה - מריעין לה בסופה. מאי טעמא - דלא איערבב שטן.

תלמוד ירושלמי מסכת ראש השנה פרק ד הלכה י

גמ' אמרן בנפיחה אחת. אשכחת תני אמר בנפיחה אחת יצא. והא תנינן סדר תקיעות שלשה של שלשה **שלא** יפחות? רבי זעירה רבי אבא בר עילאי בשם רב צריך להריע מתוך פשוטה ר' בא בשם אבא בר רב חונה אינו צריך להריע מתוך פשוטה איזו היא הרעה? רבי חנניא ורבי מנא. חד אמר אהן טרימוטה. וחורנה אמר תלת דקיקן. רבי חנניה חשש להדא דר' מנא ולהדא דידן.

ראבי"ה חלק ב - מסכת מגילה סימן תקסו

והיינו טעמא דלא תקעין מעומד, דהא עיקר [התקיעות] על סדר הברכות, דאי עבד שלש קשר"ק [ושלש קש"ק] ושלש קר"ק [וכן] למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות, כיון דמספקא לן בתקנתא דרבי אבהו, דילמא קשר"ק עיקר והוי [קש"ק קר"ק] הפסק [או דילמא קש"ק קר"ק עיקר] ולא הוי סמוך למלכיות, וכיון דלא מסמיק להו למלכיות [ולזכרונות ולשופרות] מה תועלת יש בתקיעה של עומד, אם כן מוטב לעשות העיקר מיושב, ובעומד משום דרבי יצחק לערבב השטן, אבל רבי שסידר המשנה דתנן השני מתקיע לא מספקא ליה לרבי אבהו. וכן שמעתי.

Commentary of R' Chananel to MS Vatican to b. Rosh Hashana 16a-b/ ed. Vilna b. Rosh Hashana 35a:

פי' למה תוקעין כשהן יושבין ותוקעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן יומאי עירבוביא דשטן קל מערבביה אלא כתב בירושלמי¹ בלע המות לנצח וכתב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול. כי שמע שטן קל שופרא זמנא חדא בהיל ולא בהיל, וכי תניין ליה אמר וודיי ההוא שופרא דתקיע בשופר גדול מטא זמניה למתבלע ומרתיע ומתערבב ולית ליה פניי למעבד קטיגוריא.

ומיכאן אנו למדין דבעינן תלתין בעמידה כמו תלתין בישיבה,

והלן דמחמרין ועבדין: תלתין כד יתבי ותלתין בלחש ותלתין על הסדר. בירושלמי² כתב מאה פעיות פעתה אמיה דסיסרא ואלין עשר (או) אינון כשגומרין כל התפלה קל תקועייא דיחידאה מתבעי למהוי עשרה תשר"ת תש"ת תר"ת והן מאה:

רבינו חננאל מסכת ראש השנה דף לג עמוד ב - לד עמוד א

[מתני'] סדר תקיעות שלש שלש שלש. פי' ג' תקיעות ובכל אחת ג' נמצאו כולן ט'. וקי"ל דאית לן לאורוכי בתרועות כל מה דבעי וכך מנהג בכל ישראל. פי' ג' יבבות. ג' תרועות זו אחר זו דבוקות וג' שברים הן בניחותא ומעט הפסק בינתיים נמצא שיעור ג' שברים יותר מג' יבבות. לפיכך אמר אב"י בהא ודאי פליגי והן תר"ת תר"ת תר"ת שיעור תקיעה כג' תרועות ואקשי' עלה והתניא שיעור תקיעה כתרועה ופרקי' תנא דידן קא חשיב דכולהו בבי והכי קתני שיעור ג' תקיעות כג' תרועות נמצאת דכל תקיעה אחת כתרועה וליכא פלוגתא ביניהן, ותוב תנינן "שיעור תרועה ג' יבבות" והתניא "שיעור תרועה ג' שברים" פי' יבבות זו אחר זו שברים בניחותא והפסק ביניהן אמר אב"י בהא ודאי פליגי דכתיב יום תרועה ומתרגמי' יום יבבא. וכתב באימיה דסיסרא בעד החלון נשקפה **ותיבב אם סיסרא וחלקו בבירור לשון הקדש מאי משמע: (1) ותיבב (2) ושואה רבנן להאי ותיבב כגון סימן תנא דידן סבר ילולי ילילה אם סיסרא ותנא ברא סבר גנוחי גנחא **ולא נתברר הדבר****

והיו כל ישראל כולן עושין זה וזה דבריר להו דתרווייהו תרועה היא ונהגו העם לעשות תשר"ת תר"ת תש"ת ג' פעמים ובא ר' אבהו ומצא עיירות תוקעין תש"ת ואחרים [תוקעין תר"ת] ואף על פי שגם שלשה שברים תרועה היא. ואחרים היו תוקעין תשר"ת ודומה שמשום ספק עשו כך. שהיו אומרים אם התשר"ת הוא האמת הרי הפסיק בין התשר"ת השני התר"ת והתש"ת. ותיקן שיהו עושין תשר"ת תשר"ת תשר"ת וכן תר"ת תר"ת וכן תש"ת תש"ת ואמר איזה מהן ודאי עשינוהו בלי הפסקה ביניהן ואף על פי שכולן תרועה הן השלים ביניהן שיהו הכל נוהגין מנהג אחד ולא תראה חלוקה ואמר להן מכל מקום נמצאו תקיעות זו אחר זו בלי הפסק בינתיים

ולפיכך נהגו הכל כמנהג הזה לתקוע מיושב כמו שתיקן ר' אבהו ועליהן מברך התוקע ברכת התקיעה ואף על פי שאינו על סדר הברכות וצבור צריכין לתקוע על סדר הברכות מיהו ברכות אינן מעכבות אותן התקיעות ומפני שכבר יצאו הצבור ידי חובה לפיכך נהגו לתקוע במלכיות תשר"ת בזכרונות תר"ת בשופרות תש"ת להודיע שהכל אחד הן והכל יצאו ידי חובה ולא נשאר בדבר ספק.

רי"ף מסכת ראש השנה דף י עמוד ב - יא עמוד א

נמצא עכשיו:

¹ This is not in our Yerushalmi.

² Absent from Aruch.

שתוקעין תשר"ת ג' פעמים

ותוקעין תש"ת ג' פעמים

ותוקעין תר"ת ג' פעמים

ונהגו העם לתקוע כשהן יושבין ומברכין עליהם ברכת התקיעה ומפני שהצבור צריכין לשמוע התקיעות על סדר הברכות לפיכך

חוזרין ותוקעין על סדר הברכות תשר"ת פעם אחת ותש"ת פעם אחת ותר"ת פעם אחת ובדין הוא שיהו תוקעין אותן על סדר ברכות כסדר שתקעו כשהן יושבין אלא כיון [דף יא עמוד א] שהברכות אין מעכבות את התקיעות הרי יצאו ידי חובתן באותן שתקעו כשהן יושבין ודי להם לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת על סדר ברכות פעם אחת שלא להטריח את הצבור **וכן המנהג בכל העולם ובשתי ישיבות:**

תוספות מסכת ראש השנה דף לג עמוד ב

...ועכשיו נוהגין לתקוע בישיבה לאחר קריאת התורה שלשים קולות ג' קשר"ק וג' קש"ק וג' קר"ק ובתפלה תוקעין אמלכיות קשר"ק ואזכרונות קש"ק ואשופרות קר"ק ולפום סוגיא דכולה פירקין היה ראוי לתקוע בשעת תפלה אמלכיות קשר"ק קש"ק קר"ק וכן אזכרונות וכן אשופרות או לאחר תפלה כולו אבל קודם תפלה לא אשכחן כדתנן מי שבירך ואח"כ נתמנה לו שופר אלא אשכחן בפרק קמא לעיל (דף טז.) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן והיינו כדעבדין ומיהו לכאורה נראה לתקוע בתפלה כמו כן אמלכיות זכרונות ואשופרות קשר"ק קש"ק קר"ק אכל חד וחד כדי לצאת מספק דרבי אבהו ובערוך פי' שהיו עושין כן שפי' בערך ערב דהליל דמחמרי [ועבדי] שלשים כדיתבין ושלשים בלחש ושלשים על הסדר כנגד מאה פעיות דפעיא אימיה דסיסרא ואלין [עשרה] אינון כשגומרין כל התפלה קול תקיעא דיחידאי מיתבעי למיהוי [עשרה] תשר"ת תש"ת תר"ת והם מאה ועל מנהג שלנו היה תמיה ר"ת דקשר"ק של מלכיות וקש"ק דזכרונות וקר"ק דשופרות סותרין זה את זה דאי גנח ויליל כולו בעי למיעבד קשר"ק ואי גנח לחוד כולו בעי למיעבד קש"ק ואי יליל כולו קר"ק והנהיג רבינו תם במקומינו לתקוע גם אזכרונות ואשופרות קשר"ק כמו במלכיות דהשתא נפיק מכל ספיקי וליכא אלא הפסק ובהכי סגי שלא לשנות המנהג ביותר דהא אמרינן שמע תשע תקיעות בט' שעות ביום יצא

ונראה שיש קצת ליתן טעם על המנהג שלנו דסבר לה כמאן דאמר בסמוך אחת מדברי תורה ושתיים מדברי סופרים וכיון שעשו בישיבה כל הספיקות של תורה ושל סופרים לא חשו לחזור ולעשות בשעת תפלה אלא ספיקא דאורייתא

ובקדושת דאגן הסהר שעשה ר' שמשון ב"ר יונה כתיב נוי ארבעים קולות בהריענו והיינו כמנהגינו וכן בסדר רב עמרם אלא שכתב דבסוף מריע תרועה אחת בלא תקיעה

וא"ת אהנך דישיבה היכי נפיק הא תניא בס"פ (דף לד:) תקיעות וברכות של ראש השנה ויום הכפורים מעכבות זו את זו אלמא בעידן צלותא בעי למיעבד לאו פירכא היא דאע"ג דמשמע מתוך פי' הקונטרס דאם בירך ולא תקע או תקע ולא בירך פירוש בירך מלכיות זכרונות ואשופרות אי אפשר לומר כן דהתניא לקמן (שם) שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין כשהוא הולך הולך למקום שתוקעין ואין הולך

למקום שמברכין ותנן מי שבירך ואח"כ נזדמנה לו שופר משמע שבלא שופר יכול לברך אלא תקיעות וברכות מעכבות זו את זו היינו שהתקיעות מעכבות זו את זו והברכות מעכבות זו את זו כשמברך מלכיות זכרונות ושופרות יברך שלשתן או לא יברך כלל וכן תקיעות שברים תרועות אם בקי בשלשתן יתקע ואם לאו לא יתקע וצריך לדקדק באותן שלשים קולות שאנו תוקעין בישיבה שכשמסיים השלשה קשרקי"ם ומתחיל הקשקי"ם או כשמסיים הקשקי"ם ומתחיל הקרקקי"ם למה לי שתי תקיעות זו אחר זו ממה נפשך יפטר בתקיעה אחת דאי גנח ויליל הרי יצא בשלשה קשר"ק ואי גנח לחוד אותה תקיעה אחרונה של קשר"ק אחרון תעלה לו למנין קש"ק וכן אם יליל אותה תקיעה אחרונה של קש"ק אחרון תעלה לו למנין קר"ק ושמה כיון שעשו התקיעה לשם פשוטה שאחר התרועה לא רצו שתעלה לשם פשוטה שלפניה ומיהו אשכחן ומשך בשניה כשתים שהיתה עולה לשתיים אי לאו משום דפסוקי תקיעה בתרתי לא מפסקין.

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ג הלכה ב

תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו בה ספק לפי אורך השנים ורוב הגליות ואין אנו יודעין היאך היא, אם היא היללה שמילין הנשים בנהייתן בעת שמיבבין, או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשידאג לבו מדבר גדול, או שניהם כאחד האנחה והיללה שדרכה לבא אחריה הן הנקראין תרועה, שכן דרך הדואג מתאנח תחלה ואחר כך מילל, לפיכך אנו עושין הכל.

בעל המאור מסכת ראש השנה דף יב עמוד א - ב

דף י' עמוד ב] ומה שנהגו לתקוע כל התקיעות כשהן יושבין ומברכין עליהן ברכת התקיעה נ"ל כי לא היה כן בימי רבותינו חכמי התלמוד אלא מנהג הוא שהנהיגו דורות האחרונים משום חולי(ו) [ם] ומשום אנוסין דקדמי ונפקי מבהכ"נ ולא נטרי עד צלותא דמוספי דלא מצלי לה ביחיד בר"ה בתלת שעי קמייטא כדאיתא בפרקא קמא דע"ז ואפילו בצבור [נהגו] העם לאחר ולאנפוש קרובות בסדורא דיומא לפיכך הקדימו בשבילן אלו התקיעות שמיושב והנהיגו לברך עליהם ברכת התקיעה במטבע קצר וסמכו להם על מה דגרסינן בפסחים אמרי בי רב חוץ מן הטבילה ושופר אלמא יש לשופר ברכה ומטבע קצר כשם שיש לטבילה והתם בדוכתא אדחיא לה ההיא דשופר ואי נמי לא אדחיא לה י"ל הא כדאית' והא כדאיתיה ואין ברכה במטבע קצר בשופר אלא ממנהג אחרונים אבל עיקר הברכות הם הברכות של [דף יא עמוד א] תפלה והם מלכיות זכרונות ושופרות ועליהם שנינו מי שבירך ואח"כ נתמנה לו שופר וההיא דר"י דאמר למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין ענין אחר הוא כמו שאנו עתידין לבאר בסוף דברינו אבל באמת אין לנו ברכת התקיעה מדברי רבותינו אלא ברכות של תפלה בלבד.

ונשתנו המנהגות בדורות אחרונים כמו שאתה רואה משורש ההלכה ומתקנת ר' אבהו שצריך היה לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת במלכיות וכן בזכרונות וכן בשופרות ואין אנו עושין כן אלא תשר"ת במלכיות תש"ת בזכרונות תר"ת בשופרות

והרי"ף ז"ל נתן טעם לדבר בהלכותיו שלא להטריח צבור ואין הטעם הזה מספיק לנו כל הצורך ורבינו האי גאון ז"ל כתב בתשובת שאלה כי קבלה היתה בידם דבין גנוחי ובין ילולי כולוהו תרועות מקריין ונפיק איניש ידי חובתיה בהכי ובהכי. והיו מקומות בישראל חלוקין במנהגיהם איכא דעביד הכי ואיכא דעביד הכי ובא רבי אבהו להשוות המנהגות ולהחזיר כל המקומות למנהג אחד שלא תהא מחלוקת ביניהם וסדר להם כל המנהגות כאחד....

[ודאתאן עלה מהא שמעתא דרבי יצחק דאמר למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן יש שמדקדקין בשמועה זו על הסדר שאנו נוהגין היום מה הן התקיעות שהן לערבב את השטן

אם אותן שתוקעין מעומד הלא הם על סדר ברכות התפלה והן נראין כשל תורה- וכדרבא דאמר רבא אמר הקדוש ברוך הוא אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות וכו'

ואם אותם שתוקעין מיושב הם לערבב את השטן-- היאך מתחילין בהן ומברכין עליהן?

ונראה לן פ' שמועה זו דרבי יצחק כעין ההוא שמעתא דרבי חייא בר גמדיא דאמר אין תוקעין אלא בזמן שב"ד יושבין ובעי ר' זירא ננערו לעמוד ולא עמדו מהו

הכא נמי התקיעות שתקעו כשהן יושבין אלו התקיעות שתוקעין בסדר ברכות בתפלת שליח צבור ואף על פי שהן מעומד לשליח צבור אינן לשאר העם אלא מיושב ותקיעה

שמעומד היתה מנהג בידם שהיו תוקעין אותה כשהיו יוצאין מבית הכנסת [כדי לערבב את השטן, ואחר שהנהיגו דורות האחרונים המנהג הנהוג בידינו והיה לנו תקיעות מיושב ומעומד, כיון שנשנו התקיעות הרי נתערבב השטן מכל מקום, לפיכך בטלו אותה תקיעה שהיו נוהגין מקודם, לתקוע כשהיו יוצאין מבית הכנסת]³

ומצאתי סעד לדברי בחבורי הגאונים כדאמר רב סעדיה ז"ל אחר תפלת המוסף מריעין תרועה גדולה לערבב השטן וכן אמר רב עמרם גאון ז"ל ואמר רב האי ז"ל אין אנו עושין כן בתורת מנהג ולא שמענו שאבותינו נהגו כן אלא שיחידים מתעסקין בהן כל אחד ואחד כתאותו כי הא דכי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כי מסיים שליחא דצבורא תקיעתא ביבנה לא שמע איניש קל אודניה מקול תקועיה למדנו שהיו רגילין כן ראשונים שיחידים תוקעין לאחר התפלה ולא שחייבין כן כי שליח צבור מוציאן ידי חובתן אלא מצוה מן המובחר וכדי לערבב את השטן ושפיר דמי לעשות כן ואם אין עושין כן אין בכך כלום אלו הן דברי הגאונים ז"ל ואף על פי שיש בדברי רבינו הא"י בזו ובשאר תשובותיו מעט חילוף מדברינו לקחנו מהם מה שנראה לנו לסמוך בהם פירושנו וברוך היודע אמת.

מלחמת ה' מסכת ראש השנה דף י' עמוד ב - יא עמוד א

וכן אנו רואין עוד שזה מנהג אבותינו חכמי התלמוד היו תוקעין ומריעין כשהן יושבין קודם תפלת המוספין ובודאי מברכין היו עליהם במטבע קצר

ואח"כ חוזרין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין בתפלה על סדר הברכות

לא שלא יצאו בתקיעות אלא **שהברכות מעיקרן בתקיעות תקנו אותן** כדמייתי' עלה בגמ' כדרבא אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות ובמה בשופר

והיינו מימרא דר"י למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין וכו' מלתא כפשטה ופירושה כמשמעה וכך הנהיגו חכמים למצוה כדי לערבב את השטן

³ Added by R. Yisaschar Dov Bergman based on citation in שב. שבולי הלקט

והדקדוק שדקדק בעה"מ לפנינו "מה הן התקיעות שהן לערבב את השטן" וכו' שאלתן של נערים היא